

SJÖMINAN

under kalla kriget

Försvaret och det kalla kriget
(FoKK)
Publikation nr 34

Projektledare: Herman Fältström
Redaktör: Lars Wigert

Minan som vapen till sjöss har en mer än hundraårig historia i fråga om teknisk utveckling och användning. Minkrigföringens betydelse och inverkan inte bara sett från den rent sjömilitära aspekten utan även dess påverkan på och svårigheter för den civila sjöfarten belyses i denna bok.

Försvarsmaktens viktigaste uppgift är att försvara Sverige och dess medborgare. Sverige kan i detta sammanhang geografiskt ses som en ö. I fredstid är Sverige mycket angeläget att sjövägarna hålls öppna. Planering och förberedelser för svensk sjöminskrigföring med såväl kontrollerbara och okontrollerbara mineringar som minsvepning och minröjning från såväl operativa, taktiska som tekniska utgångspunkter ges stort utrymme i boken. Boken inleds med förord av forskningsledaren, professor em Kent Zetterberg och avslutas med efterskrift av Marininspektören, konteramiral Jan Törnqvist.

År	Typ	Operativ användning	Kommentarer
1955	M/F:17	Stor bottenavståndsmina för utsjö- och offensiva mineringar. Minan ursprungligen avsedd för flygminfällning, men detta genomfördes aldrig, då fällningsmetoden utvecklades. Fortsättningsvis fällning från fartyg med minräls.	Totalvikt: 920 kg Laddning: 620 kg hexagonal Antal tillverkade minor: 200 st Minan i lättmetall var av tysk konstruktion, som inköptes i delar efter VK II. Försedd med magnetnals- och trycksensorer.
1956	F 19	Tung bottenavståndsmina för kust- och ut-sjömineringar. Fällning genom torpedtub i ubåt eller från övervattensfartyg	Totalvikt: 1 040 kg, Laddning: 580 kg trotyl Längd: Ca 3½ m Antal tillverkade minor: 889 st Fanns i olika versioner – D,E och F. Mina F 19 är en moderniserad mina M/F:9
1960	F 41	Ursprungligen självgående mina för offensiva mineringar med fällning från ubåt.	Minan var en ombyggd 45 cm torped, där stridsdelen gjorts om till mina.
1985	F 42	Självgående mina för bl. a. offensiva mineringar, som fälls från ubåt.	Minan är en ombyggd 53 cm torped, där stridsdelen gjorts om till mina.
1980	F 43	Stor ubåtsmina för kust-, utsjö- och offensiva mineringar	Ej självgående mina.
1970	F 63	Medelstor bottenavståndsmina för kust- och skärgårdsmineringar	Laddningsbehållare i plast för hexagonal. Utrustad öppnbara minan med apparatbehållare för multipla avståndssensorer. Minan finns i flera serieversioner.
1970	F 66	Stor bottenavståndsmina för kust- och ut-sjömineringar	Samma konstruktion som F 63 med dubbla laddningsbehållare. Denna behållare används även för mina K 10.
1990	F 80	Stor bottenavståndsmina för utsjö- och kustmineringar. Fällning från ubåt utrustad med mingördel och från fartyg med minräls.	Multipla sensorer. Kalla krigets sista bottenavståndsmina.
1960	F 22	Liten bottenavståndsmina för strandförsvarsmineringar. Kan även fällas från fartyg utan minräls.	Totalvikt: 195 kg Antal tillverkade minor: Flera tusen Minan, som är bärbär, har sitt ursprung i mina M/F:21, som var inbyggd i en trälåda. Detta var inte funktionsdugligt, varför minan moderniserades till denna version genom att byggas in i ett aluminiumskal.
1970-talets början	F 23	Liten bottenavståndsmina för strandförsvarsmineringar	Totalvikt: 185 kg Antal tillverkade minor: Flera tusen Minan utglidande i vattnet vid fällning.
1970-talets slut	F 24	Liten bottenavståndsmina för hamnmineringar	Totalvikt: 185 kg Används inom armén. Minan kan fällas från lastbil vid kaj. Glider ut i hamnbassängen.
1949	M/F:11	Liten kontakt- och strandförsvarsmina	Totalvikt: 130 kg. Laddning: 20 kg trotyl Flottans minsta sjömina
1951	M/F:13	Förankrad kontaktmina för strandförsvars- och skärgårdsmineringar. Även antiubåtsmina.	Totalvikt: 480 kg. Laddning: 50 kg hexagonal. Antal tillverkade minor: 70 st. Installärbär på minddjup 1-90 m.
1958	F 14	Förankrad kontaktmina för strandförsvarsmineringar. Även antiubåtsmina	Totalvikt: 465 kg. Laddning: 50 kg trotyl. Antal tillverkade minor: 1 100 st. Minan kunde förses med propellersnärjare för ökad räckvidd.

Mina M/F:17

Mina F 41

Mina F 42

Mina F 43

Mina F 66

Mina F 63

Mina F 80

Mina F 22

Mina F 23

Mina F 24

Mina M/F:11

Mina M/F:13

Mina F 14

Bilderna är storleksmässigt inte skalenligt återgivna.

Kartläggningen av de 1 990 minfälten i Östersjön och västerhavet, där sjunkna minor kan förmodas förekomma.

Inledning

Behandlar sjöminan i ett globalt perspektiv och folkrättsliga regler samt hur minor använts under kalla kriget och konsekvenser för handelsflottan före, under och efter VK II.

Utgångspunkter och bakgrund

Behandlar sjöminor i Sverige före kalla kriget, förutsättningar för minkrigsföringen till sjöss, minkrigsföringen under samt minröjningen efter de båda världskrigen.

Operativt utnyttjande av sjöminan

Behandlar operativ planläggning, minering på svenskt territorium, på fritt hav och på främmande territorium samt det operativa behovet att följa utveckling och utnyttjandet av minor i andra länder, underrättelser och säkerhet samt kränkningar. Även undervattensspaning och vapeninsats samt förband och minsystem inklusive sjöminornas utveckling och försöksverksamhet ges stort utrymme.

Den svenska minröjningsverksamheten under kalla kriget

Behandlar det uppfattade hotet från det sovjetiska minvapnet och operativ planläggning av svensk minröjning samt utveckling och organisation av svensk minröjning och nationell minröjning i kalla krigets skugga.

Efterdyningar från kalla kriget

Behandlar röjning längs baltiska kusten och bärgningen av DC 3:an samt minsystemet efter kalla kriget.

Avslutande reflektioner

Behandlar sjöminan, ett misshandlat vapensystem och dagens svenska försvarsplanering.

Bilagor

Teknik (minor med data, spanings- och fasta minsystem, bilder på minorna)
Kustartilleriets minsystem
Flottans minutläggningsförband
Flottans minröjningsförband

För ytterligare upplysningar hänvisas till bokens redaktör
lars.wigert@telia.com